

Over 'Het Wezen' van Peter Drehmanns

door Ezra de Haan

Een paar uitzonderlijke talenten daargelaten kenmerkt de huidige Nederlandse literatuur zich door landerigheid: aardig geschreven romans over onderwerpen die je nu niet echt wereldschokkend zou kunnen noemen. Daarbij moet meteen worden opgemerkt dat auteurs die hun bekendheid aan de media te danken hebben zelden tot nooit in staat zijn gebleken ook maar iets te produceren dat op literatuur lijkt...

Gelukkig bestaan er auteurs die het om het schrijven gaat, die zich niet laten leiden door geldelijk gewin of mogelijke bewieroking door derden, maar boeken willen schrijven die tot ver over de grens of zelfs in de komende eeuw lezers kunnen voorzien van originele denkbeelden. En geschreven in een stijl die kenmerkend voor de auteur is. Schrijvers die het niet moeten hebben van hun moeilijke jeugd, problemen met het geloof of de spuitjeslucht in hun studeerkamer.

Peter Drehmanns is een schrijver die on-Nederlands schrijft. On-Nederlands, een lastig begrip dat je wellicht het best kunt verklaren door het mogelijk succes van een vertaling van *Het Wezen* onder de loep te leggen. Veel Nederlandse boeken redden het niet in het buitenland. Daarvoor moet je te veel gaan uitleggen, is het te eigen. *Het Wezen* behoeft geen uitleg. Het boek speelt zich immers (gelukkig) grotendeels niet in Nederland af. En ook de omgeving waar het verhaal zich ontrolt is aan de fantasie van de schrijver ontsproten.

Met Het Wezen schaart Drehmanns zich tussen auteurs als Henri Michaux, Paul Bowles, Marcel Pons, Lawrence Sterne en Raymond Roussel. Met Roussel heeft hij mogelijk nog het meest gemeen. Deze Franse schrijver schreef immers twee kloeke romans over Afrika zonder er ooit te zijn geweest. De naam van Sterne doemt echter ook vaak op in de vele essayistische stukjes waarmee *Het Wezen* is gelardeerd. Wat eerdergenoemde auteurs met elkaar verbindt is hun ongebreidelde originaliteit. Schrijven zonder je iets van modetrends aan te trekken en slechts dat te willen maken wat jij voor ogen hebt. En dat heeft Drehmanns gedaan.

Een simpel woordenboek leert dat het woord 'wezen' veel betekenissen kent. Woorden als schepsel, essentie, kern, ware aard: schijn en wezen, het bestaande, 'zijn', maar ook wezenloos, versuft, uitdrukingsloos, onwerkelijk en zich wezenloos schrikken, komen langs. Peter Drehmanns is erin geslaagd al deze kanten van het woord 'wezen' in zijn roman een rol te laten spelen. Een betere titel was er niet geweest, ook omdat het boek, in wezen, een spel met de lezer speelt.

Startend met Koen Grondijs, 'what's in a name', een uitgebluste kunstgeschiedenisdocent, belanden we in een afkeer van de wereld die aan de grootmeester van dat duistere, maar ook hilarische genre van Louis-Ferdinand Céline doet denken. Ik citeer:

'Dat hij een opgebrand specimen was, of preciezer geformuleerd: een opgebrand exemplaar van een raaskallende klasse zoogdieren die zijn eigen habitat grondig

naar de verdommenis had geholpen. Dat zijn bijdrage aan de samenleving botweg nihil, finaal nihil was; niemand zou hem missen als hij er niet meer zou zijn.'

Ik kan met vergelijkingen met andere auteurs blijven doorgaan want Grondijs kiest, als Rousseau, voor de pure, nog ongerepte natuur als weermiddel tegen de totaal verziekte westerse wereld. Eenmaal daar, in een ver eilandrijk, de Archipel geheten, gaat hij op zoek naar het Wezen, een mythisch dier slechts bekend door 'van horen zeggen'...

Iemand die windmolens najaagt, verdient een knecht, een 'aangever' en deze wordt gevonden in Dino Drogo, een Italiaanse preparateur en de absolute tegenpool van Grondijs. Los van de Italiaan komen er meer struikelblokken op het pad van Grondijs, met name een geheimzinnige Epidemie, die we in het huidig tijdsgewricht natuurlijk met meer aandacht beleven nu Corona de wereld ontregelt... Echte schrijvers tonen zich vaak visionair. Lang voordat het werkelijk zover was schreef Drehmanns:

'De Epidemie had de afgelopen maand minstens honderd dodelijke slachtoffers gemaakt en daarom was het onverstandig om in een busje te gaan zitten met mensen die mogelijk besmet waren. Hij als toerist kon zich toch heus wel veiliger vervoer veroorloven, waarom reisde hij met inlanders?'

Belangrijker zijn echter de vragen die Drehmanns te berde brengt, zoals de relatie tussen mens en natuur en wat de verstoring ervan teweegbrengt. Slim bouwt hij cliffhangers in die soms pas later tot je doordringen.

'We zitten midden in een ecologische catastrofe. We hebben de natuur weg gecultiveerd, opgesoupeerd, geramponneerd, kapotgekweekt. En jij en ik zijn daar medeplichtig aan. Daarvoor worden we nu gestraft, nogal logisch niet?'

Grondijs, zonder al te veel van de inhoud van het boek te willen verklappen, wordt slachtoffer van zijn eigen nieuwsgierigheid - maar ook door het zich afwenden van zijn veilige, door hem zozeer bekritiseerde westerse beschaving - van zijn zucht één te worden met de natuur en het door hem zo ijverig gezochte Wezen.

Maar... zocht hij wel naar een mythisch wezen, of zocht hij zichzelf? Met gedachtenflarden als:

'Best mogelijk , dat ik bezig ben een boom te worden, deel van de wildernis. Een baobab bijvoorbeeld. Het wezen dat in mij klimt, zich nestelt, zich schuilhoudt in mij. Tot op een dag de mannen uit het Westen komen met hun motorzagen.'

Drehmanns zet je voortdurend op het verkeerde been, ook omdat je niet weet of de werkelijkheid van Grondijs wel op waarheid berust. Eindeloze overpeinzingen vullen deze royaal gevulde roman, die met ieder hapje dat je ervan weggleest steeds weer nieuwe smaken en inzichten oplevert. De lezer waant zichzelf even in een totaal andere dimensie, komt los van de dagelijkse beslommeringen en niet doordat hij wegdroomt in een lekker romannetje, maar doordat de schrijver van *Het Wezen* verwacht dat hij bij de les blijft en meedenkt.

De kortste samenvatting van het boek is een opsomming van de vier delen waaruit het bestaat: Homo sapiens, Homo investigans, Homo demens en Homo mutans.

De optelsom ervan is een verbijsterende roman, rijk aan taal en kennis die je doet doorlezen zoals Koen Grondijs blijft voortstappen in een steeds intrigerender oerwoud van woorden en gedachten. Om je met open mond het boek dicht te doen slaan. Peter Drehmans heeft zonder meer zijn beste boek geschreven.

Bron: presentatie De Wilg, Utrecht, 5 september 2020